

עם זכרו של רפאל שנפל במעברי
תעלת סואץ במלחמת יום הכיפורים

הייתי שתף

לסוד משיכת המכחול. חויתי

חוט מחבר בין שדה הלחם ובין סירת

פוסעת במערבלת צבע. השמש

במאבק עם ענן חול חור

אבק של בריאת העולם

מטיל קהותו

בשולי היצירה.

שדרת גמלים

עוברת על פני

דינה נודדת

מקלע יורה

בפתח

והורג

אותי.

נתתי

שם

לארוע

אוקטובר

שבעים

ושלש

ואז באתי ואחזתי בך

וכבר לא היה צריך לאחו

כמו שומט אני אותך מירי

נבלעת בתוך שכבת הצבע.

אסור היה לי לנטש.

בזה הרגע היה עלי

להלחם, להמשיך

ולהלחם.

שתיהן מייצגות את הצד האזרחי הפסיבי של החברה הישראלית מול
הדומיננטיות של הגבר, החייל-הלוחם-הקרבן.

אבל המחזאי לא הסתפק בכך, והעניק לנוגה עוד קול שפוי וחיוני,
שמתחבר עם דמותו של ארוסה דדי גבע. היא מכינה אותו ומגינה על
בחירתו בסוף באסרטיביות ובביטחון.

למעשה אין גיבור אחד למחזה. יש בו מארג סבוך ואנושי של יחסים
רגשיים בין אב לבנו, בין אם לבניה, בין האזרח הקטן לממסד ולפיקוד
הצבאי; כשמעל, מסביב, ובתוך כל זאת, מלחמה ומוות תמידיים המעצבים
ומוליכים את חיינו. בכך כוחו וחשיבותו של המחזה - הוא רלוונטי, נוכח,
מקיף ומטלטל, ומוגש באופן מקצועי ומצוין בכל מרכיביו: המשחק,
הבימוי, המוסיקה המקורית של אפי שושני, הלבוש ועיצוב הבימה. ♦

!!! תגובות !!!

שקיעת החילונית?

על מאמרו של יובל גלעד "שקיעת המערב, בין אירופה
לישראל"

לא קראתי את כניעה, קניתייהו אך טרם הספיקותי. אני לא בטוח שאקרא
אותו, הסוגה של עתידנות דיסטופית היא לדעתי קצרת ימים, ולטעמי
משעממת. מישהו יודע מה היה עקב הברזל? כלום יש עדיין קוראים
ל-1984? אפילו עולם חדש נפלא של הקסלי מונח על המדף ומעלה
אבק. כניעה, עתידנות דיסטופית אקטואלית, שלפי הביקורת מניח את
שקיעתה הגמורה של תרבות המערב החילונית ועלייתה של הדת, במקרה
זה האיסלם. יובל גלעד (עיתון 77, גליון 383) סבור שאמנם כן, "החילונית
הגיעה למבוי סתום". הוא סבור ש"גם כאן החילונית הולכת וניגפת ---
ישראל התרבותית-רוחנית של ס' יזהר, דוד שחר, יורם קניוק, אורי זוהר,
אסי דיין ואריק איינשטיין לא קיימת עוד".

אין טעות קשה מזו.

אמנם, כל האישים שבחר גלעד כמייצגי "ישראל התרבותית-רוחנית"
הלכו לעולמם, אבל האם גם התרבות החילונית הישראלית גועה
איתם? זה נכון שאנחנו מצויים בתהליך רגרסיבי, זמני ללא ספק, במהלך
היסטורי, פרוגרסיבי, שנמשך כחמש מאות שנים של מעבר מדתיות
ביניימית לנאורות. גורמיה של רגרסיה זו, שהיא בעיקרה כלכלית, אבל לא
תרבותית, הם כנראה האכזבה מכישלונן של תורות הקידמה, סוציאליזם
וקומוניזם בעיקר, אולי גם הציגות. אכזבה זו הביאה לפריחתם מחדש של
משטרים קפיטליסטיים שבאים כברית עם הדת ומוסדותיה. אמנם רואים
אצלנו הרבה "חוזרים בתשובה", שניכרים בכיפות שעל ראשם ובציציות
משתלשלות בהפגנתיות מעל המכנסיים שלהם, אבל הסטטיסטיקה מראה
שיש דתל"שים (דתיים לשעבר) רבים לא פחות, יש אומרים יותר. אבל עיקר
הקושי במאמרו של יובל גלעד הוא בהכחשת התרבות הישראלית החדשה,
שלעתים עולה על קודמותיה. כידוע, תקופות של משבר חברתי וכלכלי
לעתים קרובות הן תקופות של יצירה תרבותית גואה. גלעד רואה במדורי
הספרות של שני עיתונים מדד למצבה של התרבות החילונית לעומת זו
הדתית, אבל מדורי הספרות בעיתונות היומית אינם ראי נאמן למצבו של
השיח הספרותי, אלא לכישרונם של העורכים ומידת ענינם האישי בשיח
הספרותי. למעשה, הספרות הישראלית עולה כפורחת. היא מתורגמת
לעשרות שפות, סופרים ותיקים, בני דורו של יורם קניוק ו"ל, ממשיכים
להעשיר אותה, עשרות סופרים צעירים מתגלים ככישורנות רציניים ביותר,
בהם הרבה סופרות מצטיינות, משוררים ובמיוחד משוררות מוציאים לאור
שירה מרשימה ביותר, לא פחות מהשירה של הדורות הקודמים. הקולנוע
הישראלי מופך ומוערך היטב בעולם כולו, כך גם התיאטרון הישראלי,
מוסיקה ומוסיקאים ישראליים, ציירים ופסלים וכיוצא בהם. ועוד, אולמות
הקונצרטים והתיאטרון מלאים מדי יום ביומו וערב בערב קהל רב, שוחר
תרבות. ספרים יוצאים לאור ונמכרים יחסית יותר מבכל ארץ ושפה
אחרות. על כל אלה יש לציין את הישגי המדע הישראלי, שבסופם של
הדברים יכריעו את הבערות הדתית. ההישגים שכאלו חלפו, לדעתו של
מר גלעד, לא רק שלא חלפו, והם לא "לא ישובו" כיוון שהם מצויים אתנו
כאן יום ויום ושעה שעה. מהצד האחר, מה מציעה התרבות של הדת? מהי
"המלאות" של הדתיות שגלעד ממליץ עליה? שום דבר. יש אמנם כמה
וכמה יוצרים דתיים, מהם טובים מאוד, אבל יצירתם אינה דתית, היא
במפורש חלק חשוב בתרבות הישראלית הכללית, וודאי שאין בה איום על
התרבות החילונית. האיום האמיתי על התרבות הישראלית מצוי בממשלה,
שתמיכתה באמנויות ובתרבות היא דלה ביותר, ומגלה מגמות של צנזורה
פוליטית.

♦ ידידיה יצחקי